

Efikasnije planiranje budžetskih sredstava u svrhu jačanja evropskih integracija
Izdavač: Asocijacija Alumni Centra za interdisciplinarne postdiplomske
studije (ACIPS) Zmaja od Bosne 8, 71000 Sarajevo
Za izdavača: Ivan Barbalić
Istraživač: Goran Dostić
Lektorica: Mediha Mulahasanović
Dizajn i prelom: Vedran Mujagić
Štampa: Amos graf, Sarajevo
Tiraž: 1500
Broj stranica: 28

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

336.1/.5 (497.6)
339.924

**EFIKASNIJE planiranje budžetskih sredstava u
svrhu jačanja evropskih integracija** / priredio
Goran Dostić. - Sarajevo : Asocijacija Alumni
Centar za interdisciplinarne studije, ACIPS, 2008.
- 27 str. : graf. prikazi ; 21 cm

ISBN 978-9958-9187-4-2
1. Dostić, Goran
COBISS.BH-ID 16262918

EFIKASNIJE PLANIRANJE BUDŽETSKIH SREDSTAVA U SVRHU JAČANJA EVROPSKIH INTEGRACIJA

Priredio
Goran Dostić

Sarajevo, 2008.

Uvod

Bosna i Hercegovina je parafirala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom i time dobila šansu, ali i preuzela veliku odgovornost, da pokaže konkretne pomake u reformskim procesima koji vode ka potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i eventualnom punopravnom članstvu u Evropskoj uniji.

Izdvajaju se četiri ključna prioriteta, nužna za potpisivanje parafriranog sporazuma: usvajanje zakonodavstva o reformi policije, reforma javnog servisa na razini Federacije BiH, saradnja sa Haagom i reforma javne uprave - konkretnije operativnost PAR fonda.¹ Bosna i Hercegovina je posljednja zemlja regiona koja je parafirala ovaj sporazum, a građani smatraju da je to zabrinjavajuće. Konkretnije, ACIPS je izradio istraživanje javnog mnijenja koje pokazuje da je 70% građana zabrinuto što Bosna i Hercegovina zaostaje za svojim susjedima. Podaci iz ankete mogu se pročitati na kraju publikacije, u dodatku.²

U tom smislu, bit će neophodno uložiti velike napore kako bi se prevazišla otvorena politička pitanja koja su do sada usporavala proces reformi koje vode ka evropskim integracijama, ali i da se ograničeni finansijski resursi - kojim raspolažu institucije sistema i države - ojačaju i usmjere u pravcu reforme. Poražavajući je podatak da Bosna i Hercegovina izdvaja svega 0,44% budžetskih sredstava za evropske integracije, a da institucije vlasti Bosne i Hercegovine troše znatno više nego susjedne države pa čak i više nego zemlje sa brzim ekonomskim rastom kao Irska, Estonija, Latvija i Litvanija.

Prave reforme tek predstoje, za što su nužni kako angažiranosti i politička volja tako i konkretna finansijska sredstva. Ovaj dokument fokusira se na fiskalnu situaciju u Bosni i Hercegovini i mogućnost boljeg planiranja budžetskih sredstava, kako bi se više resursa moglo usmjeriti u svrhu evropskih integracija. S obzirom da se pojam evropskih integracija zapravo odnosi, u manjoj ili većoj mjeri, na gotovo sve aspekte društva i predviđa reforme u cijelom spektru socijalno-ekonomskih sektora, istraživanje je

---

1 Prijedlog odluke Vijeća o principima, prioritetima i uvjetima sadržanim u evropskom partnerstvu sa Bosnom i Hercegovinom i opoziv Odluke 2006/55/EZ; PAR fond (Public Administration Reform Fund) namijenjen je za podršku provođenju reforme javne uprave, finansiranju mjera iz Akcionog plana 1. Uspostavljen je 12.7.2007. godine od zajednice donatora i iznosi 4,5 miliona eura. Fond je odvojena budžetska stavka za potrošnju isključivo na odobrene projekte.

2 ACIPS istraživanje javnog mnijenja, dostupno na www.acips.ba

suženo na analizu budžetskih prihoda i rashoda, njihovu strukturu po stavkama najskupljih servisa i na analizu nadolazećih fiskalnih opterećenja - kako bi se afirmisali napori i predložile konkretne mjere u svrhu uštede ograničenih sredstava i to u onim segmentima koji su u neposrednoj vezi sa ispunjavanjem kriterija evropskih integracija. Dublja analiza svih stavki reformi na svim nivoima vlasti, u cilju evropskih integracija, zahtijevala bi kako veću dostupnost statističkih podataka tako i usvojen i definiran plan razvojne strategije - i to striktno u vezi sa izvorima finansiranja i programima sa što boljim iskorištavanjem fondova Evropske unije u narednom periodu.

Struktura dokumenta je sljedeća: u drugom poglavlju bavimo se pitanjem generalne fiskalne pozadine u Bosni i Hercegovini, odnosno najkritičnijim stavkama u vezi sa strukturom prihoda i rashoda u onoj mjeri u kojoj istraživanje ukazuje na znatnu devijaciju u rashodima u odnosu na zemlje sa kojima Bosna i Hercegovina može da se upoređuje na nivou integracije u procese Evropske unije, geografskom položaju ili sličnim stepenom ekonomskog razvoja. U trećem dijelu dokumenta analizirana su nadolazeća fiskalna opterećenja i neophodne reforme koje se tiču kako uvjeta za napredovanje u evropskim integracijama tako i fiskalnih rizika - jer bi pogrešno planiranje reformi, odnosno njihovo neplaniranje, moglo negativno odraziti na fiskalnu održivost kao jednog od uvjeta integracije a samim tim i na druge bitne sektore u procesu evropskih integracija. U zadnjem dijelu dokumenta predlažemo niz mjera kako bi se fiskalna opterećenja u srednjoročnom periodu ublažila, a sredstva koja bi trebalo da budu na raspolaganju u svrhu integracija uvećala kroz reformu i uštedu u sektorima javne potrošnje - koji predstavljaju najveće opterećenje za budžete na svim nivoima vlasti.

Fiskalna osnova

Premda je fiskalna stabilnost Bosne i Hercegovine u zadnjih nekoliko godina ojačana, prvenstveno uz veću naplatu poreza, i dalje postoje neriješena pitanja i značajni problemi koji bi u narednom periodu mogli da ugroze nivo fiskalne samoodrživosti i generalni ekonomski napredak zemlje. Najkritičniji problemi odnose se na pitanja javnog duga te ingerencija i odgovornosti institucija vlasti, odnosno dupliciranje funkcija ministarstava - među kojima često postoji konkurencija, slaba koordinacija i neefikasno planiranje i programiranje potrošnje. To dovodi do velike potrošnje sa slabim rezultatima, kao i slab nivo kvaliteta javnih usluga. Iako su budžeti državnih institucija

i entiteta BiH u 2007. godini znatno veći u odnosu na prošlu godinu, evidentno je da veliki dio sredstava i dalje propada kroz trošak na veliku javnu administraciju, dok je mali dio sredstava kanalisan ka reformi sektora i programima u cilju integracije BiH u evropske procese.³

Struktura prihoda

Visok nivo postojećih troškova vlasti u Bosni i Hercegovini finansira se, uglavnom, doprinosima za socijalno osiguranje i indirektnim oporezivanjem. Udio koji predstavljaju doprinosi na socijalno osiguranje su znatno veći nego prosjek u zemljama Evropske unije, zemljama sa visokom stopom ekonomskog razvoja, kao i od većine zemalja OECD-a i zemlja u regiji. Prihodi od indirektnog oporezivanja, također, predstavljaju veći dio ukupnih prihoda nego u zemljama Evropske unije i OECD-a.⁴

Struktura potrošnje

Sadašnji nivo troškova institucija vlasti je, u prosjeku, veći nego u zemljama sa sličnim nivoom rasta bruto društvenog proizvoda kao i nivoom dohotka *per capita* za više od 5% BDP-a. Također, troškovi institucija vlasti u Bosni i Hercegovini su znatno veći nego prosječni troškovi institucija vlasti u zemljama u okruženju, i to za više od 4%. U poređenju sa razvijenim zemljama i članicama Evropske unije, troškovi vlada u Bosni i Hercegovini značajno nadmašuju relativne troškove vlasti u tim zemljama a, što je daleko važnije, oni značajno nadmašuju troškove vlasti u zemljama sa brzim ekonomskim razvojem kao što su: Irska, Estonija, Latvija i Litvanija.⁵

Budući da su rashodi institucija vlasti u najvećoj mjeri namijenjeni u svrhe koje ne sadrže elemente koje podstiču razvoj, ishodi, odnosno rezultati vladinih troškova u Bosni i Hercegovini, mnogo su lošiji nego što je to slučaj sa zemljama novim članicama Evropske unije i zemljama kandidatima.

Analiza strukture rashoda u Bosni i Hercegovini, u poređenju sa zemljama regiona i novim članicama Evropske unije, ukazuje na:

---

3 Ministarstvo finansija i trezora BH, 2006., Dokument okvirnog budžeta 2007.-2009. godine

4 www.oecd.org

5 MMF, 2005, Selected Economic Issues

- Velike implicitne subvencije za državna preduzeća, dok su subvencije u zemljama novim članicama Evropske unije također značajne, one su mahom eksplicitne i odnose se, prije svega, na subvencije poljoprivrednicima, a ne na subvencije u sektoru javnih preduzeća, kao što je to slučaj u Bosni i Hercegovini. Dodamo li činjenicu da državna preduzeća u Bosni i Hercegovini često proizvode gubitke, cijena subvencija je znatno veća nego što je to vidljivo na prvi pogled.⁶
- Sklonost ka održavanju projekata koji se vode bez osmišljenih sektorskih strategija. Prema analizi OECD-a i MMF-a, razlika između nivoa troškova u BiH i prognoziranih troškova iznosi 10% bruto društvenog proizvoda.
- Neodrživo veliki odliv sredstava na plaće u javnom sektoru, koji je za 3% veći od prosjeka u zemljama novim članicama Evropske unije, a za preko 5% veći nego prosjek zemalja OECD-a i nekih novih zemalja članica Evropske unije, kao što je Slovačka. Posebno je značajan udio koji se troši na plaće činovnika niskog ranga, kao i na veliki broj zaposlenih u strukturama policije i odbrane. U zemljama novim članicama Evropske unije, troškovi na policiju iznose u prosjeku oko 3,5% BDP-a, dok u BiH troškovi na javni red iznose oko 6% BDP-a, sa tendencijom rasta.⁷
- Znatno veći nivo potrošnje na kapitalne investicije, sa znatno lošijim učinkom, nego što je to slučaj u zemljama novim članicama Evropske unije i u regiji.
- Socijalna izdvajanja nisu usmjerena na najugroženije kategorije stanovništva, već uglavnom na boračka davanja koja su šest puta veća nego u Hrvatskoj.⁸

Iako je, prema ovim pokazateljima, javna potrošnja u Bosni i Hercegovini velika i neodrživa, rezultati takve potrošnje su niži od rezultata zemalja u regionu i sa uporedivio višim stepenom ekonomskog razvoja. Prema istraživanjima koje je proveo *Transparency International*, kvalitet ishoda akcija koje preduzimaju vlasti Bosne i Hercegovine - na svim nivoima - u rangu je od 30% u odnosu na prilagođeni bruto društveni proizvod, što predstavlja znatno niži procent u odnosu na nivo ukupne potrošnje u svim kategorijama rashoda.⁹ Nema sumnje da opterećenje koje predstavlja javna potrošnja u Bosni i Hercegovini drastično otežava ne samo unapređenje usluga koje bi javna administracija trebalo da pruža već i razvoj privrede, a samim tim i cjelokupni napor u ostvarivanju ključnih sektorskih reformi i ekonomskih kriterija kako bi se proces integracija u Evropsku uniju ubrzao.

6 USAID, 2005-, Objectives, sectors and workforce in Bosnia-Herzegovina

7 DOB, 2006

8 World Bank, 2005., Croatia Fiscal Sustainability and Enhancing Effectiveness

9 MMF, 2006., Selected Economic Issues

Prema najnovijim dostupnim podacima, u budžetima institucija Bosne i Hercegovine za 2007. godinu na državnom nivou izdvojeno je 3.313.802 KM za programe i ciljeve koji su konkretno u vezi sa ubrzanjem procesa evropskih integracija. Ta izdvajanja su u 2007. godini manja za 2,68 miliona KM u poređenju sa 2006. godinom, premda su za 1,57 miliona KM veća u nego u 2005. godini. Ukupno, ona iznose svega 0,44 % budžeta institucija BiH.¹⁰

Ovaj problem je utoliko veći jer se očekuje znatan fiskalni pritisak u narednom periodu koji bi mogao dodatno da opteretiti budžetska sredstva i pored potrebe da se smanje troškovi vlasti kao procent bruto društvenog proizvoda, posebno imajući u vidu jedan od preduvjeta za potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom a koji se odnosi na reformu javne uprave. To podrazumijeva značajne investicije u ljudske resurse, profesionalizaciju i modernizaciju sistema, uz istovremeno pridržavanje striktnih budžetskih ograničenja. Trebalo bi imati u vidu da proces integracije jedne zemlje u Evropsku uniju, sam po sebi i niti na bilo koji način, ne podrazumijeva potrebu da se potrošnja poveća. Naprotiv, analiza iskustva zemalja novih članica Evropske unije jasno pokazuje da je, u posljednjoj deceniji prije pridruživanja Evropskoj uniji, nivo troškova institucija vlasti kao procenat bruto društvenog proizvoda u tim zemljama znatno smanjen. Ovo je posebno slučaj sa zemljama kao što su Estonija i Slovačka. Ukupni troškovi na konsolidiranim nivoima vlasti u Estoniji su smanjeni sa 40.8% BDP-a 1994. godine, na 37.1% za vrijeme ulaska u Evropsku uniju 2004. godine. U Slovačkoj su troškovi reducirani sa 47.8% u 1994. godini, na 38.4% BDP-a u periodu pristupanja ove zemlje Evropskoj uniji 2004. godine.¹¹

Iskustva ovih zemalja ukazuju i na potencijalnu opasnost koja prijeti Bosni i Hercegovini. To je, prije svega, pristup reformi izgradnje funkcionalnih državnih i ostalih institucija vlasti i administracije, pod pretpostavkom da se reforme moraju ispuniti kao vid obaveze prema zahtjevima Evropske unije - bez obzira na eventualne fiskalne troškove i opterećenja. Iz perspektive evropskih integracija, koje same po sebi zahtijevaju funkcionalnije korištenje budžetskih sredstava - a što je u praksi moguće - kao što nam iskustva nekih zemalja jasno pokazuju, ovakav pristup ne samo da bi bio pogrešan već bi imao dugoročno negativan efekat na fiskalnu i finansijsku stabilnost i samoodrživost zemlje - a samim tim i negativan utjecaj na privredu, razvoj i evropske integracije.

---

10 ALDI BiH i Transparencz International, Analiza budžeta institucija BiH, entiteta i kantona

11 Hallet and Lewis, 2006., Debts Deficits and Accession of New Member States

Ključni fiskalni i reformski izazovi u vezi sa evropskim integracijama

U ovom dijelu dokumenta analizirat ćemo ključne fiskalne izazove koji su u vezi sa evropskim integracijama. Prije svega, osvrnut ćemo se na relevantne ekonomske kriterije koji su definirani u Kopenhagenu i Maastrichtu - koje bi zemlje kandidati za članstvo trebalo da ih ispune. Jedan od ključnih kriterija i trenutno jedan od najvećih izazova u procesu integracija odnosi se na fiskalnu politiku, odnosno kriterij koji podrazumjeva fiskalnu održivost. Prvo pitanje fiskalne održivosti je u vezi sa problemom javnog duga, koji je u Bosni i Hercegovini veći od nominalnog kriterija za članstvo u Evropskoj uniji - stoga on predstavlja izuzetno važno pitanje ne samo u smislu trenutnih prihoda i rashoda već i suštinsko pitanje u vezi sa evropskim integracijama.

Ekonomske kriterije definirane u Kopenhagenu 1993. godine odnose se na:

- ostvarenu makroekonomsku stabilnost, posebno u smislu stabilnosti cijena, održivih javnih finansija i eksternog duga;
- ekvilibrijum između ponude i potražnje je ostvaren kroz slobodno tržište, tj. cijene. Cijene i trgovina su liberalizirane;
- tržišne barijere ulaska, odnosno osnivanja novih firmi kao i izlaska sa tržišta, odnosno bankrupcije, u potpunosti su otklonjene;
- regulatorni sistem, uključujući zaštitu imovinskih prava, u punom je kapacitetu a zakoni i ugovori se poštuju;
- postojanje širokog konsenzusa u vezi sa ekonomskom politikom;
- finansijski sektor je razvijen; i štednja je usmjerena ka produktivnim investicijama;
- postojanje funkcionalne tržišne ekonomije sa jakom makroekonomskom stopom stabilnosti;
- otvorenje visokog nivoa ljudskog i fizičkog kapitala, kroz optimalne troškove;
- standardiziran nivo do kojeg državna politika i regulacije utječu na konkurentnost i tržište, državnu asistenciju i podršku malim i srednjim preduzećima;
- nivo i dinamiku trgovine ostvarene sa Evropskom unijom prije pridruživanja;
- određeni nivo udjela malih firmu u bruto društvenom proizvodu.

- Kriterij za ulazak u Evropsku monetarnu uniju, odnosno Mastihtski kriterij koji podrazumjeva:
- stopu inflacije, ne veću od 1,5% od prosjeka inflacije u tri zemlje sa najstabilnijim cijenama,
- dugoročnu kamatnu stopu, ne veću od 2% od kamatne stope u tri zemlje sa najstabilnijim cijenama,
- **deficit državnih, regionalnih (entitetskih) i lokalnih budžeta, ne veći od 3% vrijednosti BDP-a,**
- **Javni dug koji ne smije biti veći od 60% BDP-a, i**
- da Centralna banka mora da uživa potpunu političku nezavisnost.¹²

Konsolidirani deficit u Bosni i Hercegovini, u posljednjih nekoliko godina, nije veći od predefiniranog kriterija od 3% - što zadovoljava fiskalne kriterije, dok je javni dug znatno veći od predviđenog kriterija za članstvo - što predstavlja značajan problem u smislu evropskih integracija. Podaci koji su dostupni ukazuju na to da je nivo javnog duga znatno iznad kriterija od 60%. U strukturi javnog duga, domaća potraživanja iznose oko 25% BDP-a, vanjski dug je na oko 30% - koji je jedan od nižih u regionu. Ukoliko bismo uračunali cijenu restitucije, ukupan dug bi znatno premašio zadate kriterije. Postojeći podaci jasno ukazuju na to da je problem javnog duga jedna od najvećih prepreka za evropske integracije, u dugoročnom periodu, te da bi se rješavanju ovog problema trebalo pristupiti odmah.¹³

Prema podacima iz Ministarstva trezora i finansija, razrađenih u Dokumentu okvirnog budžeta 2007.-2009., u pogledu unutrašnjeg duga situacija je sljedeća:

1. stara devizna štednja:	2,0 milijardi KM
2. opće obaveze:	0,6 milijardi KM
3. ratna potraživanja:	1,5 milijardi KM
UKUPNO:	4,1 milijarde KM ¹⁴

Unutrašnji dug BiH u najvećoj mjeri se odnosi na entitetski nivo, a ne na državni. Još uvijek postoji velika neizvjesnosti u vezi sa stepenom obaveza entiteta. Ovaj odjeljak daje opći pregled tih pitanja.

¹² www.dei.gov.ba

¹³ DOB, 2006.

¹⁴ www.worldbank.ba

Građani BiH su nagomilali velika potraživanja od svojih vlada, a ona se u najvećoj mjeri odnose na depozite zamrznute strane štednje, potraživanja za nadoknadu ratne štete kao i zaostale obaveze vlade za javnu potrošnju. Prema nekim procjenama, potraživanja bi mogla premašiti 200% BDP-a.

Prema istraživanju Svjetske banke, osnovne komponente su sljedeće:

- Zamrznuti depoziti u stranim valutama. Građanima bivše SFRJ bilo je dozvoljeno da drže štednju u domaćim bankama, u depozitima izraženim u stranoj valuti. Odgovarajuća sredstva za pokriće tih depozita držana su u centralnoj banci u Beogradu, a depoziti su nosili i eksplicitnu garanciju vlade SFRJ. Depoziti u stranim valutama su zamrznuti kada banke u BiH, nakon sukcesije BiH od bivše SFRJ, više nisu imale pristup odgovarajućim rezervama u stranoj valuti u Beogradu. Bez takvog zamrzavanja, poslovne banke u BiH bi doživjele kolaps. Vlade BiH su preuzele garancije za zamrznute depozite.
- Prema odluci Vrhovnog suda Republike Srpske, iz 2001. godine, Republika Srpska je dozvolila građanima da podnesu tužbe za naknadu ratne štete protiv svoje vlade. To je dovelo do potraživanja za naknadu štete prouzrokovane stradanjem članova porodice i ostalih tipova nematerijalne štete koju su pretrpjeli borci i civili. U sudovima Republike Srpske predato je više hiljada tužbi, u ukupnom iznosu od preko 100% BDP-a. Potraživanja za nadoknadu nematerijalne štete su, također, podnesena i u sudovima Federacije BiH.
- Slabosti upravljanja javnom potrošnjom izazvale su nagomilavanje značajnih zaostalih obaveza vlade, u periodu nakon ratnih dešavanja sve do 2001. godine. U 2003. godini uloženi su veliki naponi da se definiira ukupni iznos zaostalih obaveza za domaću potrošnju, i on je procijenjen na oko 9% entitetskog BDP-a u Republici Srpskoj i 6% entitetskog BDP-a u Federaciji BiH.
- U procesu privatizacije preduzeća i banaka, entitetske vlasti su preuzele odgovornost za ukupne dugove. Posljednje procjene u vezi sa tim potraživanjima od Vlade Republike Srpske iznose oko 40 miliona KM. Bez obzira na to, verifikacija tih potraživanja nije kompletna i mogla bi da iznosi i više, sličan je slučaj i sa potraživanjima u Federaciji BiH.
- Dodatna potraživanja od vlasti, kao rezultat izdavanja privatizacijskih vaučera u odnosu na koje još uvijek postoje potencijalna potraživanja od Vlade Federacije BiH.

- Ostatak potraživanja se odnosi uglavnom na dugove vlasti prema domaćim bankama, i to bez obzira na preuzimanje potraživanja koje je u vezi sa privatizacijom - mali su. Dodatna potraživanja mogu se tek pojaviti. Jedan od neminovnih izvora potencijalnih dodatnih potraživanja je proces restitucije - gdje građani vrše pritisak da im se da kompenzacija kao i da im se restituiraju privatna imovina za ono što je nacionalizirano poslije Drugog svjetskog rata. Također, presuda Suda za ljudska prava u Bosni i Hercegovini otvorila je mogućnost za potraživanja članova porodica žrtava masakra u Srebrenici.¹⁵

Pitanje javnog duga direktno je u vezi sa održivošću sistema javnih finansija, kao jednog od preuvjeta za ispunjavanje kriterija koji vode članstvu u Evropsku uniju. Zemlja koja nema održivi fiskalni sistem ne zadovoljava zadate integracijske kriterije. S obzirom da je Bosna i Hercegovina zemlja sa 14 nivoa vlasti i 14 parlamenata te više od 100 ministarstava, dupliciranje ingerencija, nedostatak koordinacije i neefikasna potrošnja sredstava otežavaju ionako veliki nivo javne potrošnje i tekućih troškova koje takva struktura javne administracije podrazumjeva.

Očekivana fiskalna opterećenja i glavni izazovi u srednjoročnom periodu odnose se na sljedeća pitanja:

- izgradnja institucija i kapaciteta, posebno jačanje institucija vlasti na nivou države;
- pitanja koja se odnose na restitucije imovine;
- veliki iznosi domaćih potraživanja;
- infrastrukturna ulaganja i izgradnja koridora 5-C;
- reforma policije i dalja reforma oružanih snaga;
- reforma socijalne potrošnje.

Glavni test pred Bosnom i Hercegovinom, u srednjoročnom periodu, predstavlja ojačavanje institucija državne vlasti koje su do sada bile raspodijeljene na različite nivoe. To podrazumjeva uspostavljanje novih institucija, kapaciteta i ingerencija, u svrhu jačanja jedinstvenog ekonomsko-političkog prostora i omogućivanje centralnoj vladi da preuzme konkretne obaveze u sklopu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Zadatak entitetskih,

---

15 DOB, 2006.; World Bank Fiscal Challenges and Growth Prospects, 2006.

kantonalnih i općinskih vlasti bi trebalo da bude usklađivanje potrošnje prema integracionim procesima, uz koordinaciju politika i međunarodnih odnosa na državnoj vlasti.

Prvi izazov predstavlja provođenje reformi ali na način da ostanu u okviru fiskalnih ograničenja, što je do sada bilo neostvarivo. Naprimjer, stvaranje Uprave za indirektno oporezivanje rezultiralo je prebacivanjem od oko 1500 uposlenika na državni nivo, uz dodatni efekat povećanje plaća.

Slična situacija odnosila se i na kreiranje Državne agencije za informiranje i sigurnost (SIPA), kada je oko 1000 uposlenika prebačeno na teret države, sa sličnim nivoom povećanja plaća. Prema Dokumentu okvirnog budžeta Ministarstva finansija i trezora 2007.-2009. godine, ukupni zahtjevi za dodatnim sredstvima iznose 270,22 miliona KM u 2007. godini; 273,73 miliona KM u 2008. godini i 249,09 miliona KM u 2009. godini; od čega se na Ministarstvo odbrane i oružane snage BiH odnosi oko 50% porasta na godišnjem nivou. Izraženo u apsolutnom iznosu, Ministarstvo odbrane traži dodatnih 149 miliona KM u 2007. godini, u odnosu na 2006. godinu, poslije čega bi došlo do blagog pada u naredne dvije godine - ali bi zahtjev za povećanjem u odnosu na 2006. godinu još uvijek predstavljao značajan iznos, i to 135,5 miliona KM i 121,8 miliona KM u 2008. i 2009. godini.¹⁶

Ostali značajniji dodatni zahtjevi, u smislu iznosa sredstava koja se traže, uključuju:

- Agencija za istrage i zaštitu (17,2 miliona KM u 2007. godini, 20,2 miliona KM u 2008. godini i 12,2 miliona KM u 2009. godini)
- Državna granična služba (14,8 miliona KM u 2007. godini, 7,7 miliona KM u 2008. godini i 7,7 miliona KM u 2009. godini)
- Ministarstvo civilnih poslova (9,4 miliona KM u 2007. godini, 9,9 miliona KM u 2008. godini i 11,3 miliona KM u 2009. godini)
- Ministarstvo vanjskih poslova (7, 5 miliona KM u 2007. godini, 13, 2 miliona KM u 2008. godini i 15,5 miliona KM u 2009. godini)
- Ured za veterinarstvo (8,3 miliona KM u 2007. godini, 6,8 miliona KM u 2008. godini i 3,4 miliona KM u 2009. godini)
- Uprava za indirektno oporezivanje (5,75 miliona KM u 2007. godini, 11,3 miliona KM u 2008. godini i 11,2 miliona KM u 2009. godini)
- Ministarstvo pravde (5,7 miliona KM u 2007. godini, 10,5 miliona KM u 2008. godini i 10,2 miliona KM u 2009. godini)

¹⁶ DOB, 2006., WB Fiscal Challenges and Growth Prospects 2006.

- Ministarstvo komunikacija i prometa (5,4 miliona KM u 2007. godini, 2,65 miliona KM u 2008. godini i 3,1 miliona KM u 2009. godini)
- Obavještajno-sigurnosna agencija (5,3 miliona KM u 2007. godini, 4,2 miliona KM u 2008. godini i 3,4 miliona KM u 2009. godini).

Institucije ili funkcije koje su u procesu uspostave, ili ih je neophodno uspostaviti u nadolazećem periodu, uključuju:

- proširenu agenciju za koordinaciju poljoprivrede;
- agenciju za sigurnost hrane;
- konsolidaciju bankarske supervizije;
- ujedinjeno regulatorno tijelo za superviziju berzi;
- standardiziranu statističku agenciju;
- jačanje centralnog upravljanja javnom potrošnjom;
- agenciju za koordinaciju obrazovanja;
- agenciju za koordinaciju visokog obrazovanja;
- agenciju za koordinaciju zaštite životne sredine;
- proširenu agenciju za zaštitu potrošača, uključujući vijeće za konkurenciju i agenciju za konkurenciju i agenciju za nadzor nad tržištem;
- proširena regulatorna tijela uključujući i institut za intelektualnu svojinu;
- agenciju za koordinaciju u zdravstvu;
- funkciju koordinacije rada;
- savjetničku komisiju za međuvladine odnose;
- vijeće nacionalnih manjina;
- agenciju za informatičko društvo i zaštitu podataka;
- inspektorat za superviziju osiguranja;
- kancelariju za narkotike;
- proširena regulatorna tijela, uključujući i institut za intelektualnu svojinu.

Institucije i funkcije koje bi trebalo da budu uspostavljene u dugoročnom periodu su:

- ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja,
- državno ministarstvo obrazovanja;
- ministarstvo/odjel za visoko obrazovanje;
- ministarstvo za zaštitu životne sredine
- ojačano ministarstvo transporta;
- odjel za socijalnu skrb;
- odjel ili ministarstvo zdravlja / agencija za javno zdravstvo,
- odjel ili ministarstvo za radi i zapošljavanje;
- odjel za profesionalne bolesti;
- institucija za finansijsku superviziju;

Povećanje troškova za postojeće institucije na državnom nivou:

- Parlamentarna skupština;
- Izborna komisija;
- Sekretarijat Vijeća ministara i koordinator za javnu upravu;
- Agencija za državnu upravu;
- Državni sud, Ured tužioca i Visoko sudsko i tužilačko vijeće,
- Ministarstvo sigurnosti;
- Državna agencija za istraživanje i zaštitu, uključujući Jedinicu za finansijsko informiranje;
- Ministarstvo transporta i komunikacija;
- Državna granična služba;
- Institut za akreditaciju;
- Direkcija za evropske integracije;

Sažeti pregled troškova izgradnje institucija, prema Dokumentu okvirnog budžeta Ministarstva finansija i trezora BH:

	Jednokratno u milionima KM	Tekuće	Jednokratno u procentima BDP-a	Tekuće
Srednjoročno	50	118	0.4	0.8
Dugoročno	8	21	0.1	0.1
Jačanje postojećih institucija	14	40	0.1	0.2 - 0.3
Ukupno	28	57	0.2	0.4

Drugi izazov predstavlja jačanje administrativnih kapaciteta državnih institucija koji su i dalje oslabljeni miješanjem politike u tehnička pitanja - što dovodi do toga da su državni službenici u agencijama i ministarstvima profesionalci samo na papiru, a u suštini stranački i etno-nacionalni eksponenti. Takva realnost u potpunosti kompromitira bilo kakav princip rukovodne odgovornosti i stavlja u drugi plan kako sprovođenje reformi u administraciji tako i racionaliziranje troškova, i eventualno bolje usmjeravanje sredstava prema stavkama evropskih integracija. Ako dodamo općepoznatu činjenicu - da su mehanizmi koordinacije politika između različitih nivoa vlasti i u okviru samog Vijeća ministara slabi, da u ključnim ministarstvima poput Ministarstva finansija i trezora nema dovoljno tehnički osposobljenih uposlenika te da su dosadašnji mehanizmi fiskalne kontrole bili jako slabi - onda ne čudi relativna neučinkovitost potrošnje, o kojoj je bilo riječi u prethodnom poglavlju, kao i neracionalan sistem budžetiranja tekućih troškova. U tom smislu, usvajanje zakona o Nacionalnom fiskalnom vijeću, kao operativne centralne fiskalne institucije i na prihvatljiv način vezane za definiranje budžetskih ograničenja, predstavlja centralni prioritet za vlasti u nadolazećem periodu. Možemo slobodno da zaključimo kako fiskalna disciplina - a samim tim i produktivno usmjeravanje sredstava u ključne stavke evropskih integracija, odnosno racionalnija potrošnja u manje prioritetne sektore - nije moguća bez funkcionalnog budžetskog planiranja i kontrole, što podrazumjeva donošenje zakona o Nacionalnom fiskalnom vijeću.

Kao što je već spomenuto, vlasti Bosne i Hercegovine bi trebalo da iznađu rješenje koje istovremeno podrazumjeva smanjenje ukupnih troškova uz značajno unapređenje nivoa efikasnosti u javnoj administraciji. Jedan od ključnih problema predstavljaju plaće i naknade u javnom sektoru čiji

nivo, relativno u odnosu na bruto društveni proizvod, predstavlja jedan od najvećih/najskupljih ne samo u okruženju već i u širim međunarodnim okvirima, a da uz to ishodi potrošnje po svim dosadašnjim istraživanjima predstavljaju učinak znatno ispod standarda. Nivo plaća u javnom sektoru, koji je znatno veći od prosjeka zemalja sa kojima Bosna i Hercegovina može da se poredi sa jedne i strane, i malim relativnim brojem visokokvalificiranih uposlenika s druge strane, otežan je činjenicom da se mnoge funkcije državnih institucija na raznim nivoima dupliciraju. Uzimajući u obzir broj zaposlenih u policijskim snagama, odbrani, obrazovnom sektoru i sudovima - koji je veći od optimalnog - dolazimo do konstatacije da je broj zaposlenih u servisnim odjeljenjima javne uprave, koji direktno utječu na funkcioniranje institucija i pružanje kvalitetne usluge, zapravo, mali. U tom smislu, neophodno je ne samo smanjenje broja zaposlenih na nižim nivoima uprave, kao i u već spomenutim sektorima, nego i generalno smanjenje nivoa plaća u javnoj upravi. Budući da već spomenuti sektori obrazovanja, policije, odbrane i sudstva predstavljaju otprilike 70% ukupnog fonda na plaće, smanjivanje troškova mora biti u vezi sa drastičnom redukcijom potrošnje upravo u ovim sektorima. Dodatna otežavajuća okolnost u postojećoj praksi odnosi se na platne skale, pri čemu dužina staza predstavlja jedan od ključnih faktora pri utvrđivanju nivoa kompenziranja. Ovakva praksa ne pretpostavlja nikakve mjere motivacije ili nagrade za izuzetne performanse što bitno utječe kako na motivaciju uposlenika tako i na kvalitet usluga.

Poredeći platni fond konsolidirane vlade na svim nivoima u Bosni i Hercegovini, izražen u procentima bruto društvenog proizvoda sa drugim zemljama, istraživanje pokazuje da je isti znatno veći od svih zemalja u regiji, svih zemalja novih članica Evropske unije i svih starih članice Evropske unije. Isti je slučaj kada poredimo platni fond u Bosni i Hercegovini, izražen u postotku troškova vlasti na svim nivoima (u iznosu od preko 35%), sa ostalim zemljama i znatno veći nego sve što je to slučaj zemljama u regiji, zemljama novim članicama Evropske unije i zemljama starim članicama Evropske unije, kao i sa prosjekom 25 zemalja članica Evropske unije (24%). Visokom platnom fondu ne doprinose samo institucije centralnih vlasti već i entitetske institucije, a posebno kantonalne. U većini kantona, plaće i naknade predstavljaju oko 70% ukupne potrošnje, što ostavlja znatno manji nivo raspoloživih resursa koji bi se mogli usmjeriti na poboljšanje funkcionalnosti servisa i programiranje projekta u vezi sa evropskim integracijama. Od ukupnog platnog fonda u BiH na troškove u sektorima odbrane i policije izdvaja se oko 40%, što je više od duplo

u poređenju sa prosjekom u Evropskoj uniji od 19%, odnosno 17%, u poređenju sa zemljama novim članicama Evropske unije. Što se tiče nižih razina vlasti, posebno su značajni pokazatelji u Federaciji BiH, odnosno u kantonima. Oko 60% zaposlenih na nivou kantona radi u obrazovnom sektoru i veći dio ostatka u policiji i sudstvu, dok su svega 10% zaposlenih na nivou kantona zapravo uposlenici javne uprave. Ovoj analizi trebalo bi dodati i neujednačenost platne prakse na različitim nivoima vlasti, od državnih institucija preko entitetskih do kantonalnih. Naprimjer, u Republici Srpskoj svako ministarstvo je slobodno da odredi nivo plaća prema vlastitoj volji te se one često bitno razlikuju za iste pozicije u različitim ministarstvima.¹⁷

Što se tiče troškova u vezi sa Sektorom socijalnog osiguranja i zaštite, najveća neusklađenost izdvajanja sa stvarnim potrebama odnosi se na nivo boračkih izdvajanja u oba entiteta. Sistem izdvajanja baziran je na osnovu funkcionalnog onesposobljenja umjesto nesposobnosti za rad. Dalje, boračke invalidnine nisu ograničene na stepen onesposobljenja od 50% i više, kao što je to slučaj u većini drugih zemalja sa ovakvim programom, već sistemom dominiraju kategorije ratnih vojnih invalida sa stepenom onesposobljenja za koje bi se moglo reći da su relativno mali, i u većini slučajeva ne utječu na sposobnost za rad, kao što su kategorija ratnih vojnih invalida od 7 do 10. Postoji veliki prostor za udupljavanje usluga. Naprimjer, porodice palih boraca kvalifikovane su za boračka izdvajanja ali i za penzije finansirane iz socijalnog osiguranja. Inicijalne procjene Ministarstva finansija i Svjetske banke pokazuju da bi ušteda kroz eliminaciju duplog korištenja mogla da bude u iznosu od oko 30 miliona KM u Federaciji BiH i oko 10 miliona KM godišnje u Republici Srpskoj, a ta sredstva bi mogla da se usmjere, između ostalog, i u svrhe evropskih integracija. Dalje, iznos boračkih davanja je znatno veći od izdvajanja za pomoć civilnim žrtvama rata, i to pet puta u Federaciji BiH i za 60% više u Republici Srpskoj. Davanja koja se odnose na pet najvećih stopa invaliditeta su veća od prosječnih dohodaka u oba entiteta, dok su izdvajanja za najmanje kategorija invaliditeta prosjekom znatno niža, ali zato obimom puno veća jer ne postoji jasna granica između najnižeg stepena invaliditeta i prostog priznavanja boračkog statusa. U Federaciji BiH usvojen je Zakon o zaštiti boraca, koji nalaže da se finansijska sredstva dodjeljuju nosiocima ratnih priznanja sasvim nezavisno od postojanja invaliditeta ili bilo kakvog radnog onesposobljenja primatelja usluga.¹⁸

---

17 DOB, 2006

18 World Development Indicators, 2006.

Zaključak i prijedlog mjera

Imajući u vidu sljedeće okolnosti:

- troškovi na svim nivoima vlasti su preveliki i, zapravo, gotovo najveći od svih zemalja u regionu te jedni od procentualno najvećih u svijetu, poredeći ih sa zemljama sa sličnim stepenom rasta bruto društvenog proizvoda;
- budžetska sredstva se planiraju i troše neefikasno i nekorektno;
- prihodi su velikim dijelom finansirani izuzetno visokim socijalnim doprinosima;
- udio neformalne ekonomije je izuzetno veliki;
- domaća potraživanja potencijalno su jako velika;
- kapitalne investicije/rashodi koji bi mogli da generiraju pozitivne dugoročne efekte su izuzetno mali u odnosu na tekuće, u iznosu od 10% i sa tendencijom daljeg smanjenja;
- ključni izazov, i dalje, predstavlja visoki deficit tekućeg računa platnog bilansa. Veliki broj kompanija u Bosni i Hercegovini uplaćuju mali nivo poreza i doprinosa, što znatno umanjuje javne prihode i jača neformalni sektor.

Uzimajući u obzir ove činjenice, postoji velika vjerovatnoća da će proces reformi u vezi sa evropskim integracijama biti znatno usporen a fiskalna samoodrživost ugrožena ukoliko ne dođe do reformi kako u planiranju budžeta tako i u smanjenju aktuelnih troškova i u povećanju prihoda. Prijedlozi mjera u tu svrhu uključuju:

- Usvajanje zakona Nacionalnom o fiskalnom vijeću, koji bi trebalo da omogući bolju koordinaciju entitetskih i državnih nivoa vlasti te izradi pretpostavke da entitetske vlade i Savjet ministara ostvare veću stopu usaglašenosti oko fiskalnih pitanja. Izraditi i usvojiti zakon o plaćama i podzakonske akte, kao instrument putem kojeg se utječe na troškove. Ovakve mjere bi stvorile bolje pretpostavke u okviru kojih bi se znatno smanjili troškovi na tekuća sredstva: gorivo, skupocjeni automobili, mobilne telefone i račune telefonskih poziva, reprezentacije i slično, kao i uspostava konsolidiranih sistema raspodjele budžetskih sredstava u ovu svrhu, na državnom nivou, za razliku od postojećeg, gdje svako ministarstvo

uživa autonomiju u smislu postojanja internih pravilnika za troškove u ove svrhe. Time bi se uštedjela značajna sredstva koja bi bila bolje nadgledana i koja bi se mogla trošiti u svrhu reformskih procesa.

- Znatno smanjenje izdvajanja na socijalne doprinose. Socijalni doprinosi kao vid oporezivanja u BiH su izuzetno veliki, neefikasni i arhaični te znatno utječu na jačanje neformalnog sektora i sive ekonomije, čime se gube velika sredstva koja bi se potencijalno mogla iskoristiti u svrhu evropskih integracija i ekonomskog napretka.
- Eliminacija dupliranja ingerencija i odgovornosti između ministarstava na svim nivoima, uz obavezu da sva ministarstva i javne institucije jasno definiraju prioritetne programe i projekte, u srednjoročnom periodu, te ih spoje sa budžetskim sredstvima i razvojnim strategijama. Posvetiti više pažnje iniciranju konkretnih projekata.
- Formaliziranje strukture koordinacije i pitanja nadležnosti i saradnje između resornih ministarstava, Ministarstva finansija i trezora i Direkcije za evropske integracije.
- Reformiranje stavki i smanjenje budžetskih izdvajanja koji se tiču potrošnje na određene socijalne grupe, kao što su ratni vojni veterani. Reformiranje penzionog sistema, tako što će se povećanje penzija u entitetima indeksirati prema dinamici prosječnih plaća.
- Napredovanje u strukturnim sektorskim reformama, kako bi se ojačali ekonomski kapaciteti i budući budžetski doprinosi.
- Usklađivanje stope poreza na dobit i bruto društvenog proizvoda u oba entiteta te smanjenje, po mogućnosti, na najniži nivo u regionu - u iznosu od manje od 10%. Prema izvještaju koji su nedavno objavili Svjetska banka, IFC i *PricewaterhouseCoopers*, a koji se tiče poreskih sistema u 178 zemalja, zemlje istočne Evrope i centralne Azije imaju poreske stope i troškove poštivanja propisa koji su najveći na svijetu. Prema ovom izvještaju, Bosna i Hercegovina zauzima 142. mjesto na listi, od 178 zemalja, i to sa tendencijom daljeg opadanja ranga zemlje - što je evidentno - u odnosu na znatno lošiju prošlogodišnju poziciju, kada je Bosna i Hercegovina zauzela 111. mjesto. Ovako loš rang Bosne i Hercegovine rezultat je složenosti formalnog oporezivanja, sa ukupno 51 plaćanjem godišnje. Poređenja radi, na Maldivima se porezi plaćaju samo jednom godišnje, dok su u Sloveniji - koja je na ovoj listi zauzela 58. mjesto, potrebne 22 uplate godišnje. Prosječna firma u Bosni i Hercegovini godišnje potroši 368 sati samo na pripremanju ovih uplata, dok prosječna firma u Makedoniji

na ovu vrstu aktivnosti potroši samo 96 sati. Ukupna poreska stopa u iznosu od 44,1%, koju plaća prosječna firma u Bosni i Hercegovini znatno je manja od poreske stope koja se plaća u Crnoj Gori (31,6%), Srbiji (35,8%) i Sloveniji (39,2%).¹⁹

- Eliminiracija neefikasnosti svih relevantnih programa, prije nego što se predvide nova sredstva u te svrhe. U tom smislu, neophodno je uzeti u obzir revizorske izvještaje ministarstava i agencija na svim nivoima.
- Restruktuiranje kapitalne potrošnje, tako da se veći dio sredstava izdvaja na programe koji su orijentirani ka razvoju.
- Nemijenjane stope PDV-a u periodu od, bar, 7 godina.
- Ojačavanje kapaciteta oporezivanja (*increase compliance and reduce tax evasion*).
- Pažljivo planiranje jačanja državnih institucija, sa što manjim troškom.
- Bez obzira na politički okvir reforme policije, znatno smanjenje ukupnog broja policajaca, kao i broj oružanih snaga i uposlenika u ministarstvu odbrane. Kada se funkcije prenose sa nižeg na veći nivo vlasti, ne povećavati troškove, ukoliko to ne uključuje preduzimanje dodatnih funkcija i obaveza. Ukoliko transfer ili dodavanje funkcija određenih institucija podrazumjeva dodatne troškove, onda se oni moraju nadomjestiti na drugi način, putem nadoknade štete, odnosno smanjenja potrošnje.
- Pažljivo planiranje procesa restitucije.
- Značajno jačanje kvaliteta prikupljanja statističkih podataka na državnom nivou i konsolidacija fiskalnog sistema.
- Smanjenje državne potrošnje na nivo od 7%, do 2010. godine.

Za kraj, ne bi trebalo zaboraviti da, dok su analize prihoda i rashoda institucija vlasti u BiH te njihova struktura i (ne)efikasno korištenje mogući, puno veći problem predstavlja kvantifikacija indirektnih troškova putem usporjenih reformi i nedostataka konsolidiranog političkog i ekonomskog okvira, što znatno usporava proces evropskih integracija. Pritisak javnog mijenja i civilnog društva, u tom pravcu, bit će od velikog značaja u nastupajućem periodu.

---

¹⁹ PricewaterhouseCoopers, Paying Taxes 2008: BiH ranks 142. out of 178. countries,

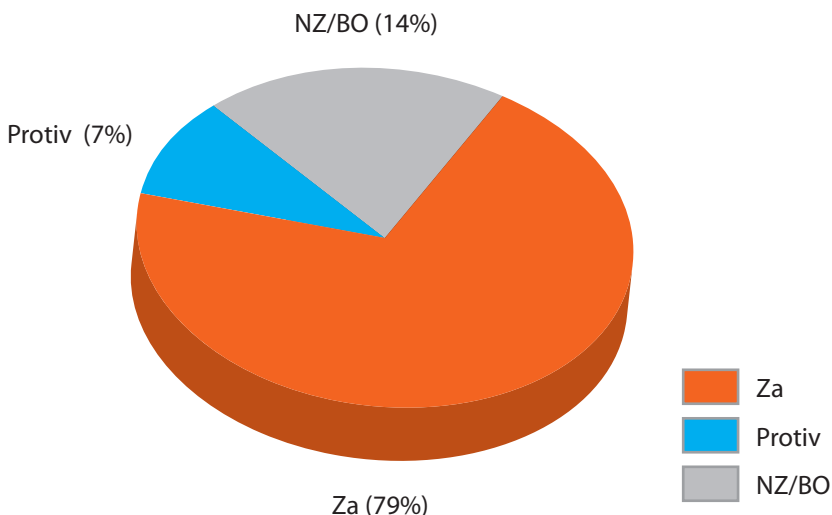
DODATAK

ISTRAŽIVANJE JAVNOG MNIJENJA

U sklopu projekta Koalicionog zagovaranja evropskih integracija, ACIPS je sproveo istraživanje javnog mnijenja na teritoriji cijele Bosne i Hercegovine. Rezultati su pokazali veliko opredjeljenje građana za evropske integracije, konkretnije 79% građana glasalo bi za evropske integracije, kada bi se raspisao referendum sa tim pitanjem. No takva većina dobivena je tek u nekoliko odgovora, a anketa se usmjerila i na postojanje evroskepticizma

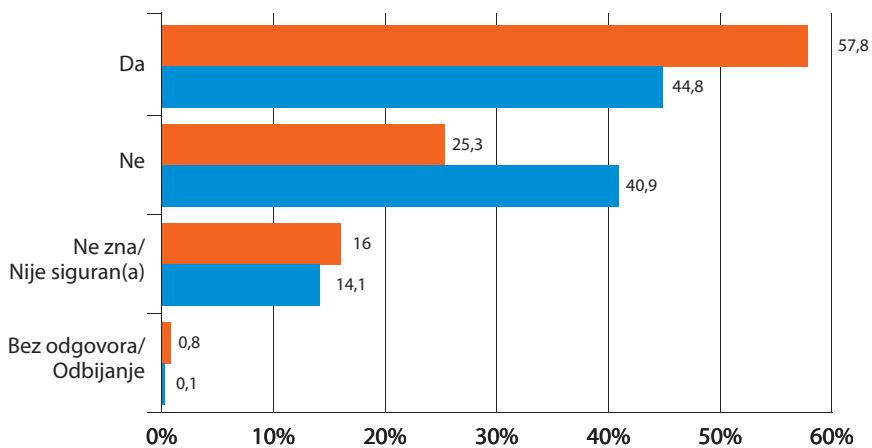
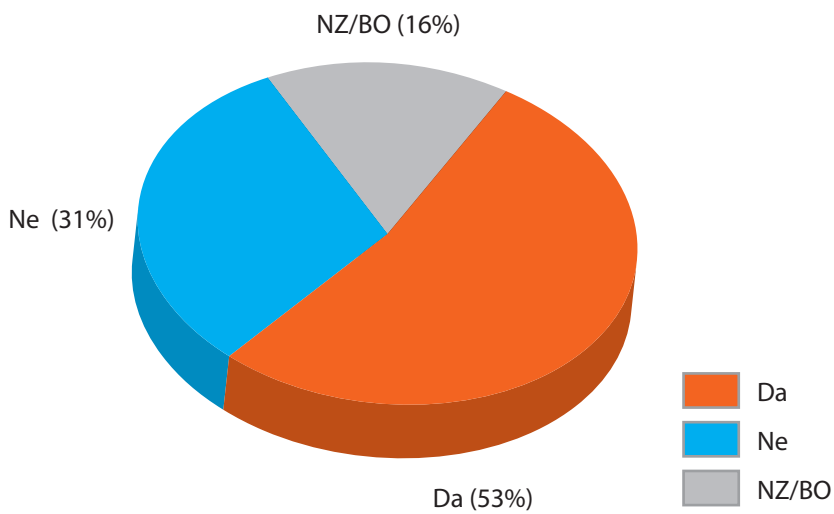
koji je naglašeniji u Republici Srpskoj.

GRAF 1. Ako bi se kojim slučajem sutra održao referendum sa pitanjem o tome da li bi BiH trebalo da postane članica Evropske unije, da li biste Vi lično glasali za ili protiv? Total:

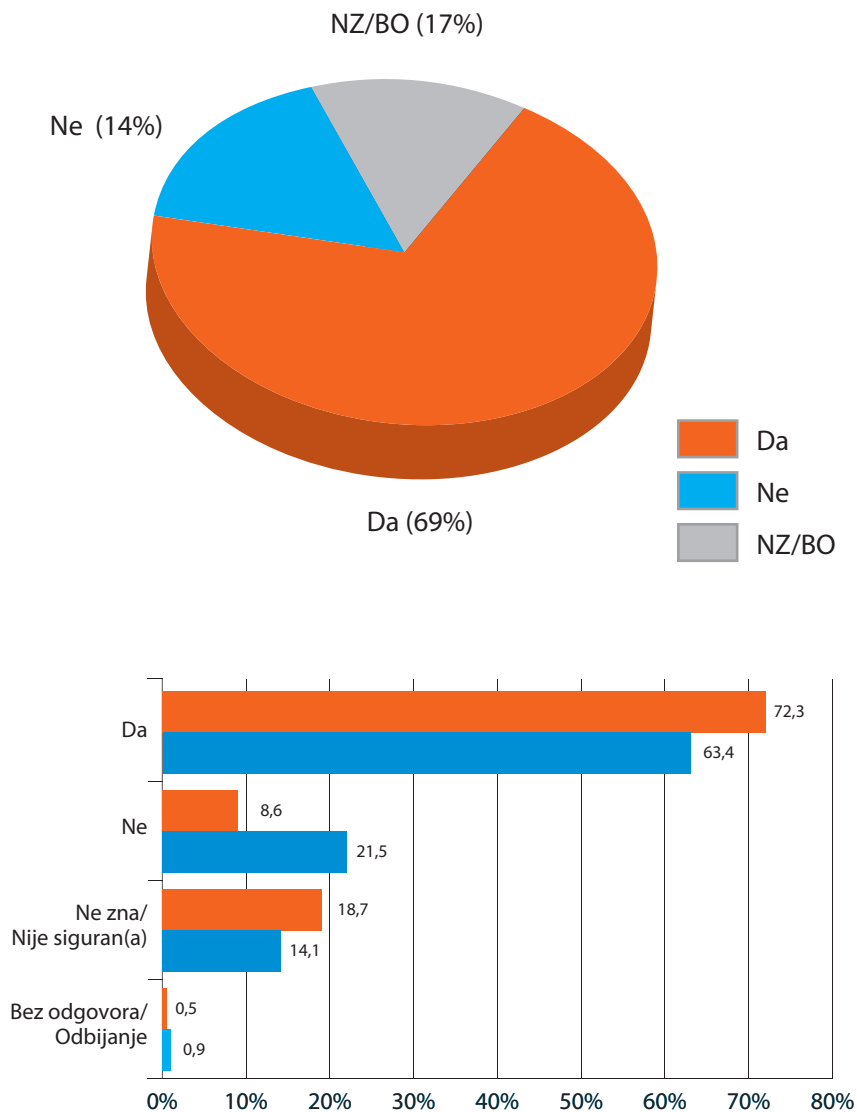

Generalno opredjeljenje za Evropsku uniju vidljivo je i u zabrinutosti građana što Bosna i Hercegovina zaostaje za svojim susjedima. Čak 69% stanovništva BiH izrazilo je tu zabrinutost. Međutim, trećina anketiranih građana, iako su neki od njih za evropske integracije, nisu znali šta je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju.

GRAF 2. Da li znate šta je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju?
Total i rezultati po entitetima:

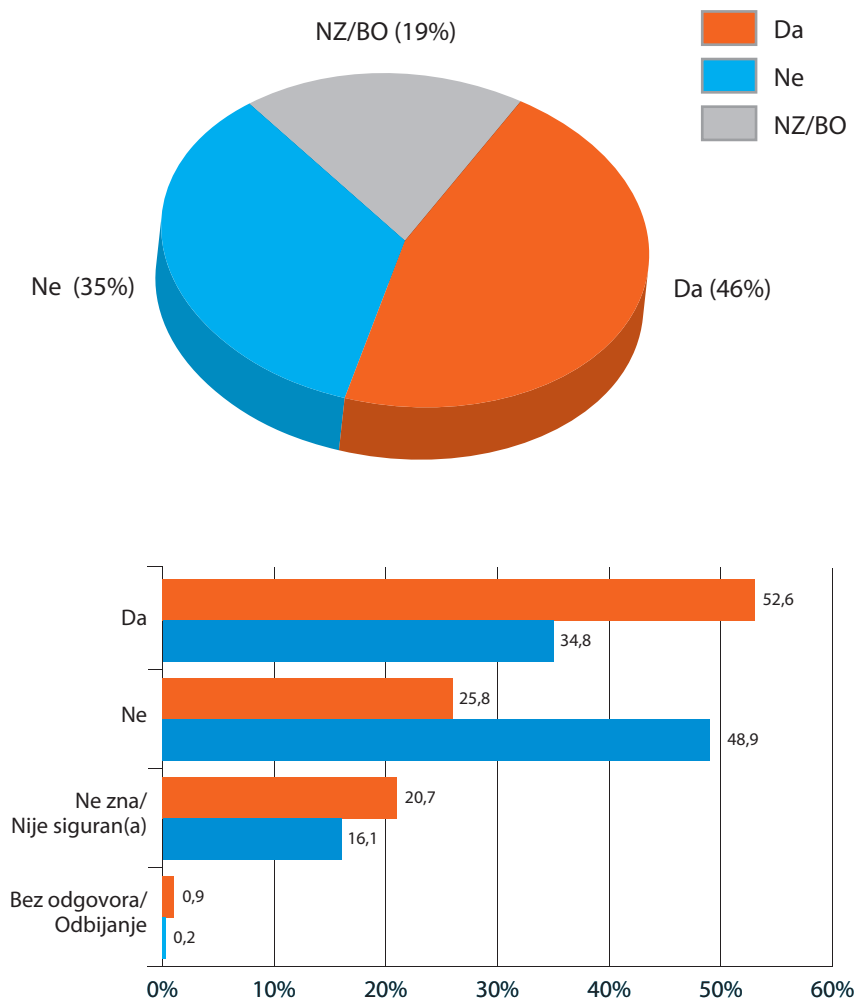

GRAF 3. Da li smatrate da je razlog za brigu činjenica da BiH, u procesima evropskih integracija, zaostaje za svojim susjedima? Total i rezultati po entitetima:

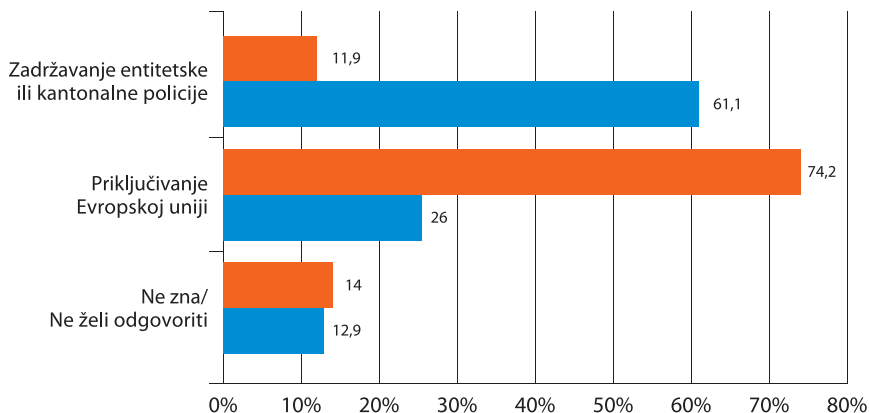
Međutim, trećina stanovništva smatra da im evropske integracije ne bi donijele lične koristi, ali gotovo polovina građana u Evropskoj uniji vidi bolju budućnost za mlade.

GRAF 4 i 5. Da li mislite da će BiH, postajući član Evropske unije, donijeti Vama lično neke koristi ili ne? Total i rezultati po entitetima:

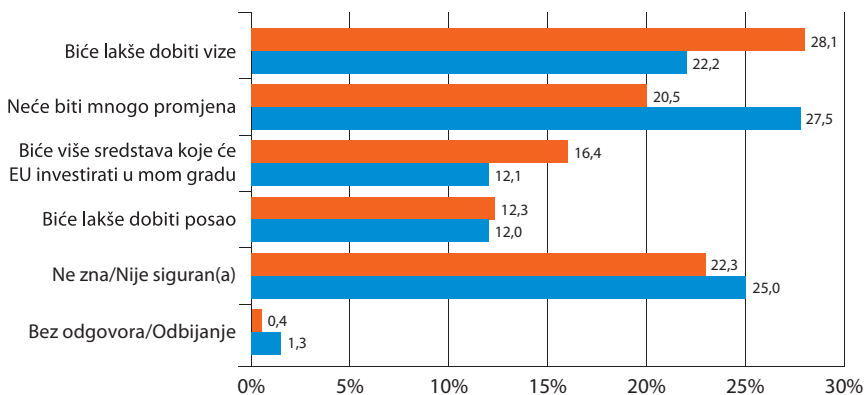
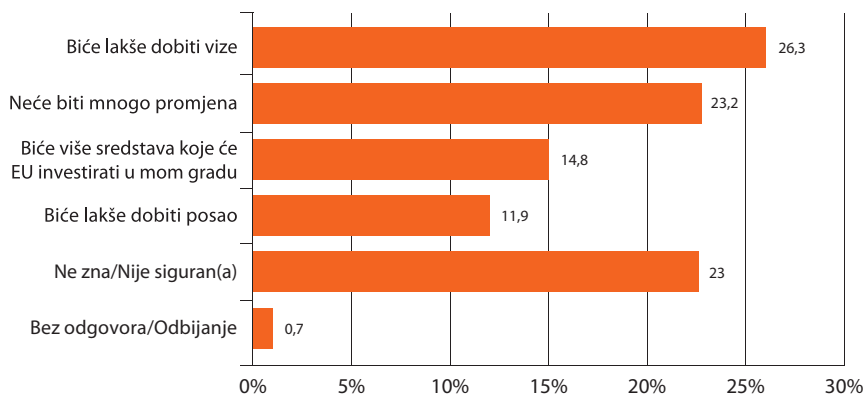
Iako su kroz anketu izrazili svoje opredjeljenje za budućnost u Evropskoj uniji, kada se postavi pitanje šta im je važnije integracije ili policija, rezultati su podijeljeni. Trećina stanovništva, većinom iz Republike Srpske, misli da je za njihovu budućnost, ipak, važnija policija; a polovina da je to Evropska zajednica, što se može objasniti i velikim medijskim angažmanom na „pokrivanju“ problema reforme policije, dok se puno manje pisalo o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju.

GRAF 6. Šta je od navedenog, po Vašem mišljenju, važnije za Vašu budućnost? Rezultati po entitetima:

Prema podacima iz ankete, građani Bosne i Hercegovine od evropskih integracija očekuju poboljšanje svakodnevnog života, konkretno, mogućnost lakšeg dobivanja viza. Ipak, ima i onih koji smatraju da se neće puno stvari promijeniti, a na koje bi se trebalo djelovati kako bi se istaknule sve prednosti evropskih integracija.

GRAF 7 i 8. Kada BiH potpiše Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, šta od navedenog očekujete da će Vam biti najveća promjena?
Total i rezultati po entitetima:

Unatoč relativno malim budžetskim izdvajanjima za evropske integracije, na nivou države BiH, ohrabrujuća je to što ovi procesi imaju podršku njenih građana. Anketa je, ipak, ukazala i na one koji, možda zbog nedovoljne informiranosti, ne znaju šta ti procesi donose sa sobom.

Podržano od:

CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

Stavovi izneseni u publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove donatora.